

بررسی پتانسیل های صادراتی ایران به کشورهای همسایه

مطالعات موردی: کشورهای ترکیه و پاکستان

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

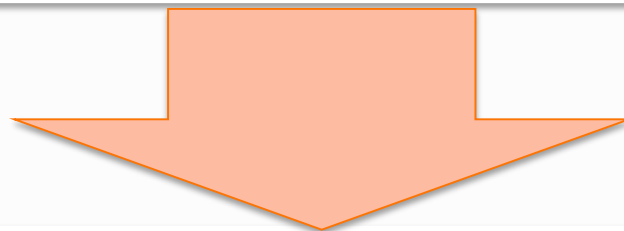
معاونت بررسی های اقتصادی

• فهرست مطالب

- ۱- اهمیت تحقیق
- ۲- مروری بر شاخص های اقتصادی کشور هدف
- ۳- بررسی روند صادرات ایران به کشور هدف
- ۴- شناسایی نیازهای وارداتی کشور هدف
- ۵- بررسی سوابق صادراتی ایران در نیازهای وارداتی کشور هدف
- ۵- وضعیت تعرفه های ترجیحی ایران با کشور هدف
- ۶- شاخص مزیت نسبی آشکار شده
- ۷- محدودیت های تحقیق
- ۸- پیشنهادها

• اهمیت تحقیق

- ۱- اهمیت توسعه صادرات غیر نفتی
- ۲- موقعیت جغرافیایی ایران و وجود بازارهای مصرف قابل توجه در کشورهای همسایه

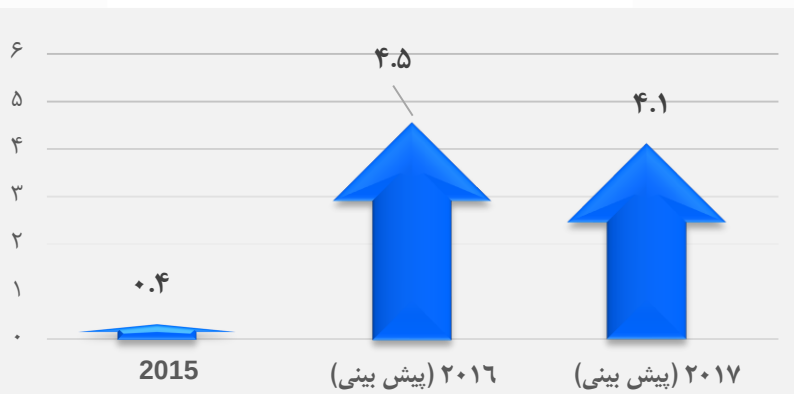
شناسایی نیازهای عمده وارداتی کشورهای همسایه

شناسایی پتانسیل های صادراتی ایران در این زمینه

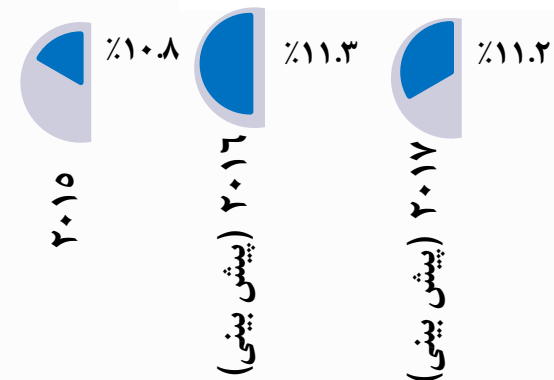
شاخص های عمده اقتصادی کشور ایران در یک نگاه

کل جمعیت ایران در سال ۲۰۱۵: ۷۹.۱۰۹.۲۷۲ نفر
سهم جمعیت ۶۴-۱۵ ساله (درصد از کل): ۷۱.۳ درصد

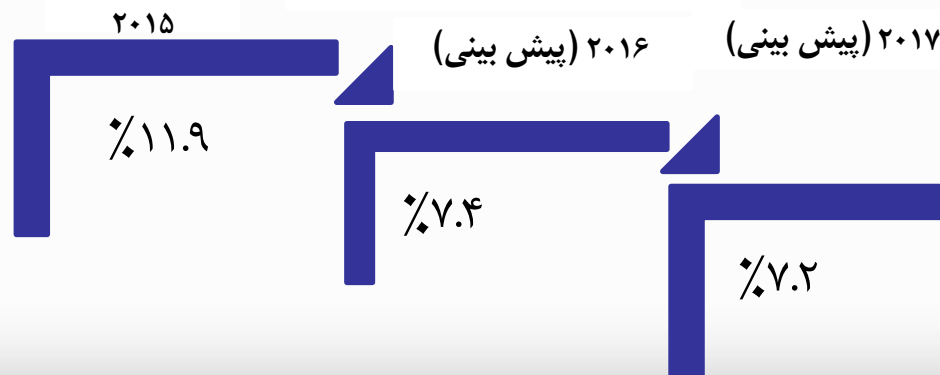
نرخ رشد واقعی اقتصاد (درصد)

نرخ بیکاری (درصد)

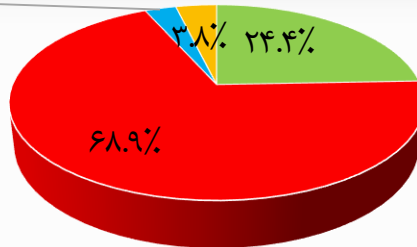
نرخ تورم

شاخص های عمده اقتصادی کشور ایران در یک نگاه

ترکیب واردات کالا در سال ۲۰۱۵

۲.۹٪

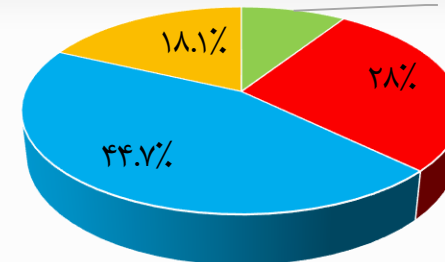
سایر ■ سوخت ها و محصولات معدنی ■ کالای صنعتی ■ کالای کشاورزی

مجموع واردات کالایی: ۴۲.۵ میلیارد دلار

زمان واردات (ساعت) - ۲۰۱۶	زمان صادرات (ساعت) - ۲۰۱۶	
۱۴۱	۱۰۱	زمان انطباق مرزی
۲۷۰	۱۵۲	زمان انطباق اسناد

ترکیب صادرات کالا در سال ۲۰۱۵

۹.۲٪

سایر ■ سوخت ها و محصولات معدنی ■ کالای صنعتی ■ کالای کشاورزی

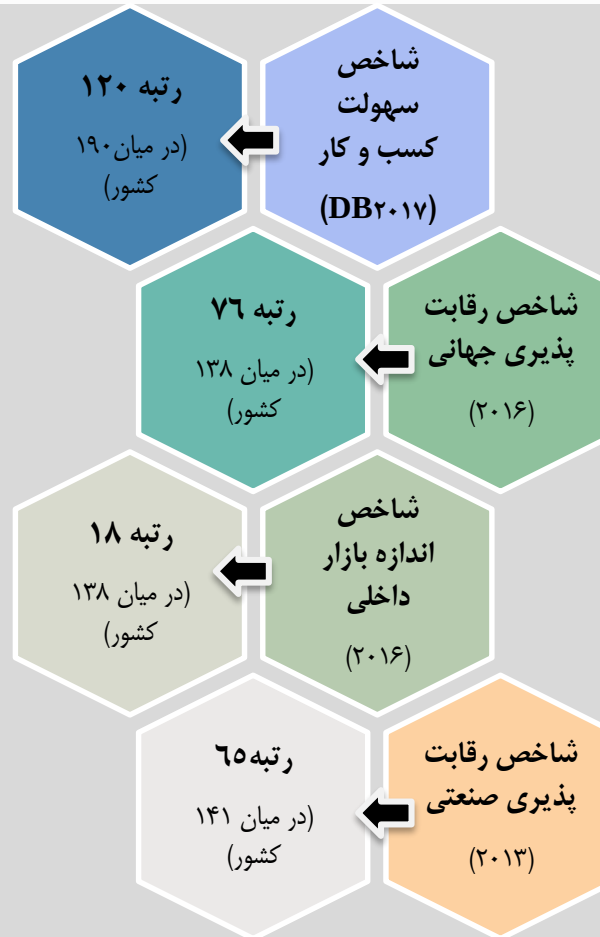
مجموع صادرات کالایی: ۶۳ میلیارد دلار

هزینه واردات (دلار) - ۲۰۱۶	هزینه صادرات (دلار) - ۲۰۱۶	
۶۶۰	۵۶۵	هزینه انطباق مرزی
۱۹۷	۱۴۳	هزینه انطباق اسناد

۲۶.۶	کل محصولات	میانگین ساده تعرفه (۲۰۱۱)
۳۰.۴	محصولات کشاورزی	
۲۶.۱	محصولات صنعتی	
۱۴.۸	کل محصولات	میانگین موزون تعرفه (۲۰۱۰)
۱۴.۷	محصولات کشاورزی	
۱۴.۹	محصولات صنعتی	

شاخص های عمده اقتصادی کشور ایران در یک نگاه

جایگاه ایران در شاخص های منتخب جهانی

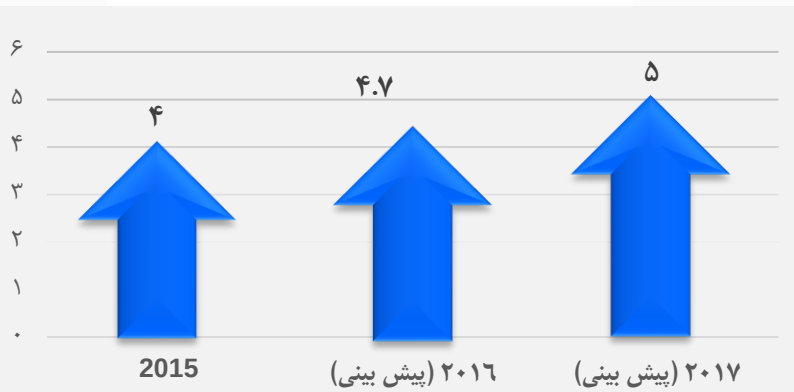

شاخص های عمده اقتصادی کشور **پاکستان** در یک نگاه

کل جمعیت پاکستان در سال ۲۰۱۵: ۱۸۸،۹۲۵،۰۰۰ نفر

سهم جمعیت ۶۴-۱۵ ساله (درصد از کل): ۶۰.۵ درصد

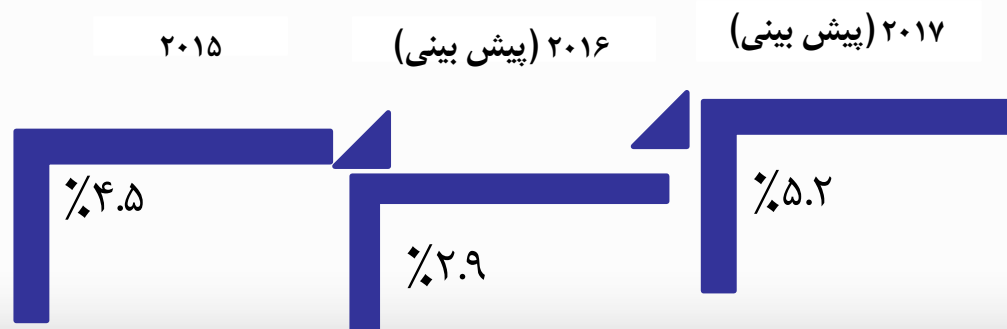
نرخ رشد واقعی اقتصاد (درصد)

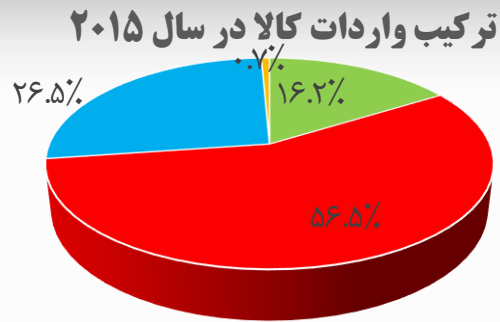
نرخ بیکاری (درصد)

نرخ تورم

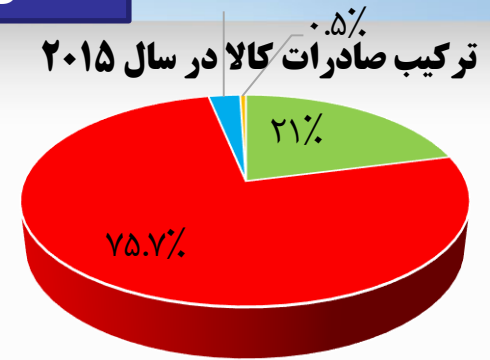

شاخص های عمده اقتصادی کشور پاکستان در یک نگاه

سایر ■ سوخت ها و محصولات معدنی ■ کالای صنعتی ■ کالای کشاورزی

مجموع واردات کالایی: ۴۴.۲ میلیارد دلار

سایر ■ سوخت ها و محصولات معدنی ■ کالای صنعتی ■ کالای کشاورزی

مجموع صادرات کالایی: ۲۲.۲ میلیارد دلار

عضویت در سازمان
تجارت جهانی از سال
۱۹۹۵

زمان واردات (ساعت) - ۲۰۱۶	زمان صادرات (ساعت) - ۲۰۱۶	
۱۲۹.۳	۷۵	زمان انطباق مرزی
۱۴۷	۵۹	زمان انطباق اسناد

هزینه واردات (دلار) - ۲۰۱۶	هزینه صادرات (دلار) - ۲۰۱۶	
۹۵۷.۱	۴۲۶.۴	هزینه انطباق مرزی
۷۸۵.۷	۳۰۷.۱	هزینه انطباق اسناد

۱۲.۳	کل محصولات	میانگین ساده تعرفه (۲۰۱۵)
۱۳.۳	محصولات کشاورزی	
۱۲.۲	محصولات صنعتی	
۹.۹	کل محصولات	میانگین موزون تعرفه (۲۰۱۴)
۸	محصولات کشاورزی	
۱۰.۲	محصولات صنعتی	

شاخص های عمده اقتصادی کشور پاکستان در یک نگاه

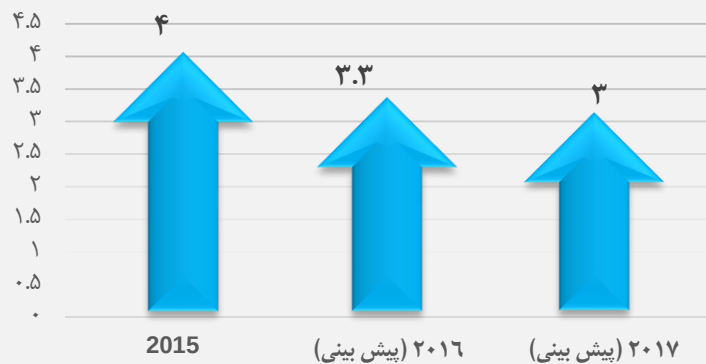
جایگاه پاکستان در شاخص های منتخب جهانی

شاخص های عمده اقتصادی کشور ترکیه در یک نگاه

کل جمعیت ترکیه در سال ۲۰۱۵: ۷۶,۸۱۹,۰۰۰ نفر
سهم جمعیت ۶۴-۱۵ ساله (درصد از کل): ۶۶.۸ درصد

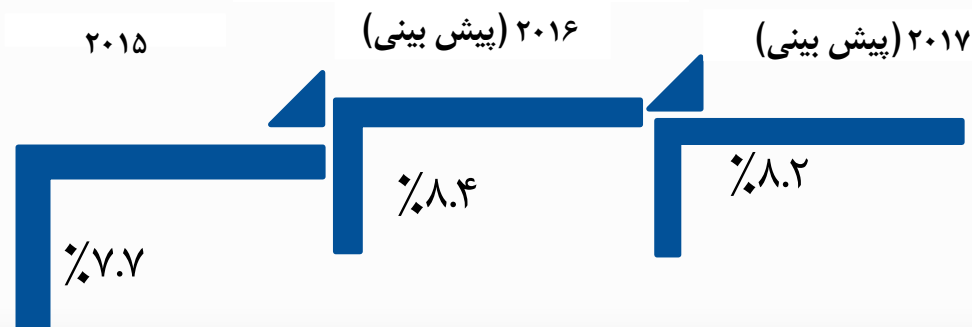
نرخ رشد واقعی اقتصاد (درصد)

نرخ بیکاری (درصد)

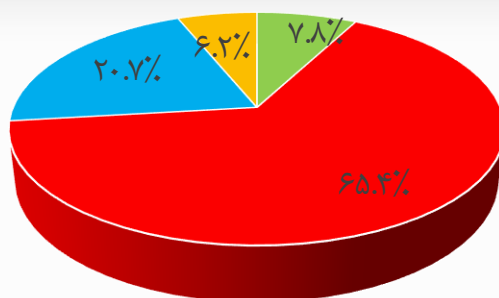

نرخ تورم

شاخص های عمده اقتصادی کشور **ترکیه** در یک نگاه

ترکیب واردات کالا در سال ۲۰۱۵

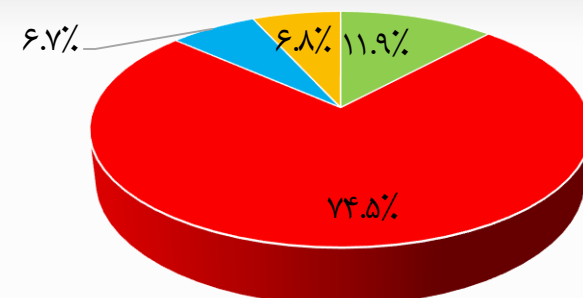

■ سایر ■ سوخت ها و محصولات معدنی ■ کالای صنعتی ■ کالای کشاورزی

مجموع واردات کالایی: ۲۰۷.۲ میلیارد دلار

زمان واردات (ساعت) - ۲۰۱۶	زمان صادرات (ساعت) - ۲۰۱۶	
۴۱	۱۵	زمان انطباق مرزی
۱۱	۵	زمان انطباق اسناد

ترکیب صادرات کالا در سال ۲۰۱۵

■ سایر ■ سوخت ها و محصولات معدنی ■ کالای صنعتی ■ کالای کشاورزی

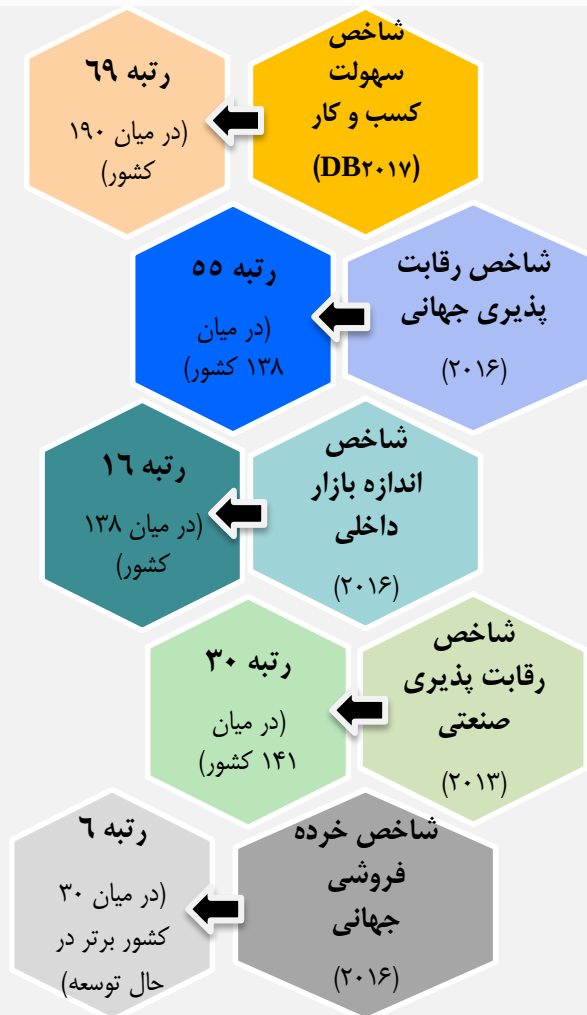
مجموع صادرات کالایی: ۱۴۳.۹ میلیارد دلار

هزینه واردات (دلار) - ۲۰۱۶	هزینه صادرات (دلار) - ۲۰۱۶	
۶۵۵	۳۷۶	هزینه انطباق مرزی
۱۴۲	۸۷	هزینه انطباق اسناد

۱۰.۸	کل محصولات	میانگین ساده تعرفه (۲۰۱۵)
۴۲.۷	محصولات کشاورزی	
۵.۵	محصولات صنعتی	
۵.۵	کل محصولات	میانگین موزون تعرفه (۲۰۱۴)
۳۱.۴	محصولات کشاورزی	
۳.۶	محصولات صنعتی	

شاخص های عمده اقتصادی کشور ترکیه در یک نگاه

جایگاه ترکیه در شاخص های منتخب جهانی

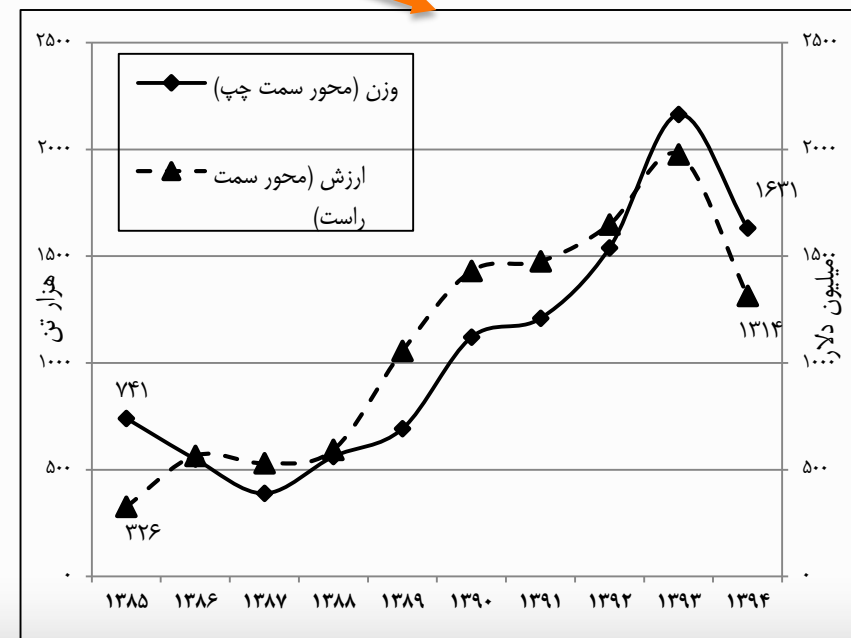
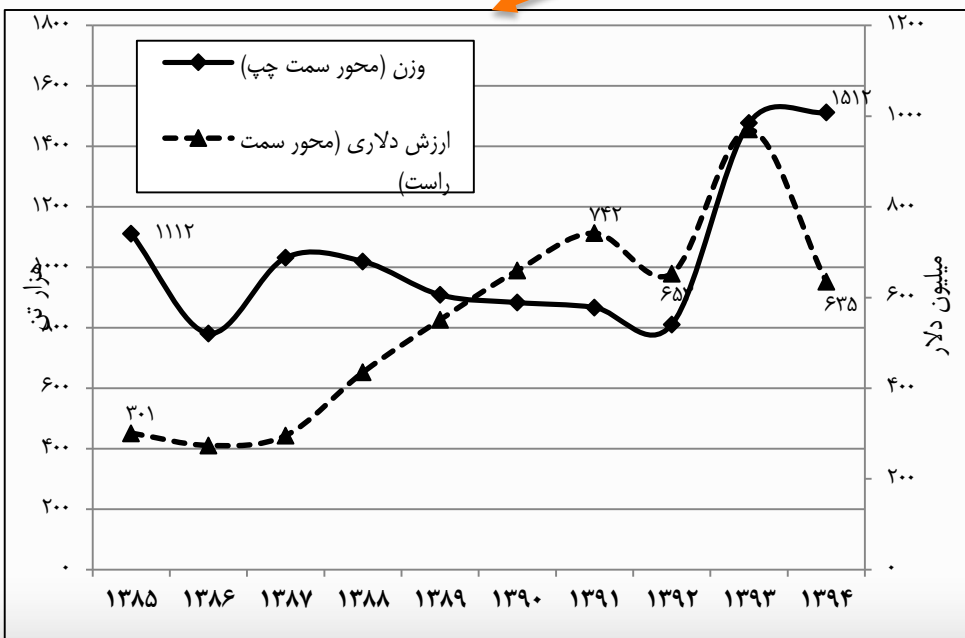

بررسی روند صادرات ایران به کشور هدف

روند ارزشی و مقداری صادرات غیرنفتی ایران

پاکستان

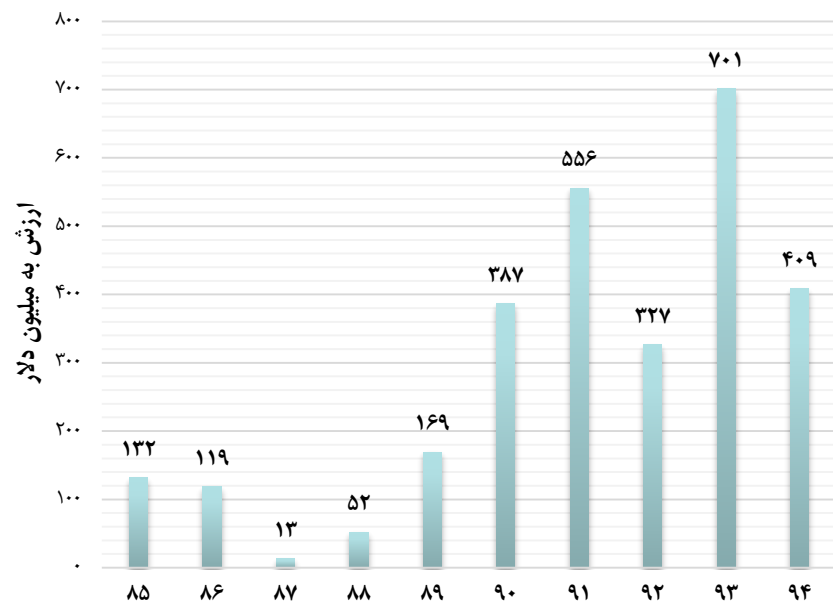
ترکیه

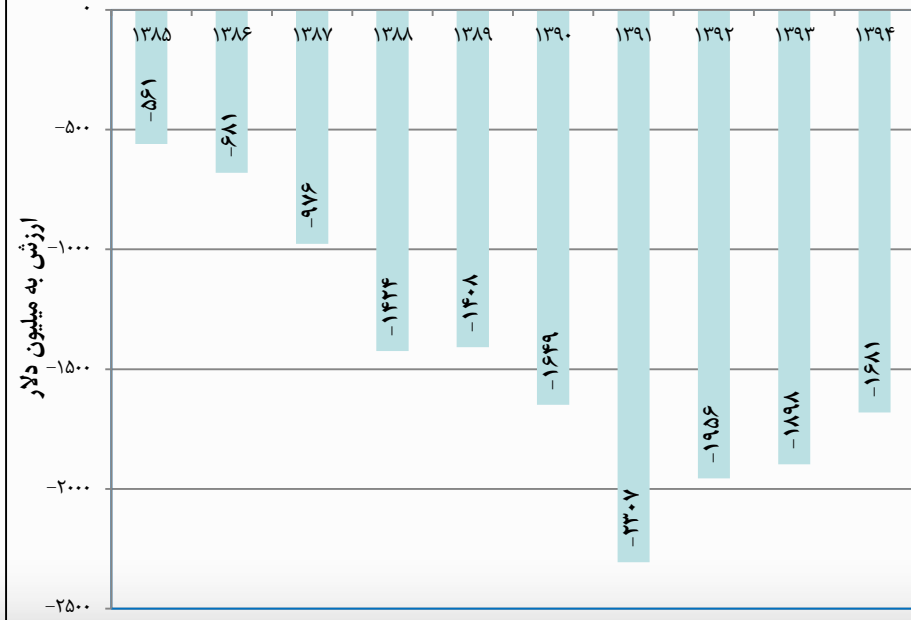
• بررسی روند صادرات ایران به کشور هدف

تراز تجاری غیرنفتی ایران و کشور هدف

پاکستان

ترکیه

• بررسی روند صادرات ایران به کشور هدف

پاکستان (کد تعرفه هشت رقمی)

سال ۱۳۹۴

- ۱- تعداد ۴۱۷ قلم کالا-۱.۵ میلیون تن
- ۲- ارزش ۶۳۵ میلیون دلار
- ۳- متوسط قیمت ۴۱۹.۹ دلار به ازای هر تن
- ۴- سهم ۱.۸ درصدی از ارزش صادرات ایران

ترکیه (کد تعرفه هشت رقمی)

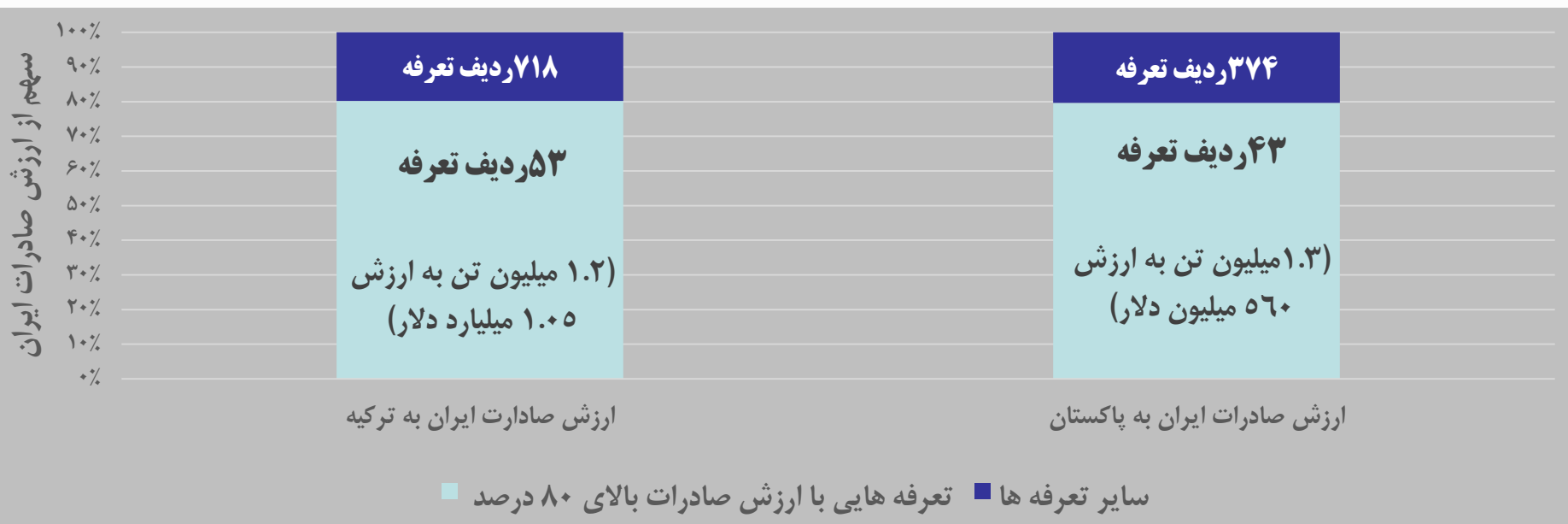
سال ۱۳۹۴

- ۱- تعداد ۷۷۱ قلم کالا-۱.۶۳ میلیون تن
- ۲- ارزش ۱.۳۱ میلیارد دلار
- ۳- متوسط قیمت ۸۰۵.۳ دلار به ازای هر تن
- ۴- سهم ۳.۶۷ درصدی از ارزش صادرات ایران

• بررسی روند صادرات ایران به کشور هدف

اقلامی که حدود ۸۰ درصد ارزش صادرات ایران به کشور هدف را تشکیل می دهد

اقلام عمده صادراتی ایران
سال ۱۳۹۴

بیشترین صادرات به ترکیه: **روی غیرممزوج** - به میزان ۴۵.۶ هزار تن و ارزش ۹۰.۴ میلیون دلار (سهم حدود ۷ درصدی از ارزش صادرات ایران به ترکیه)

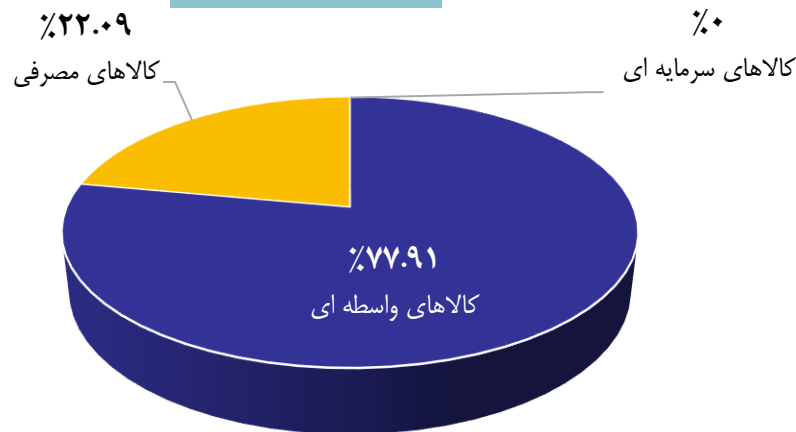
بیشترین صادرات به پاکستان: **قیر نفت** - به میزان ۲۱۸ هزار تن و ارزش ۹۸.۵ میلیون دلار (سهم ۱۶ درصدی از ارزش صادرات ایران به پاکستان)

• بررسی روند صادرات ایران به کشور هدف

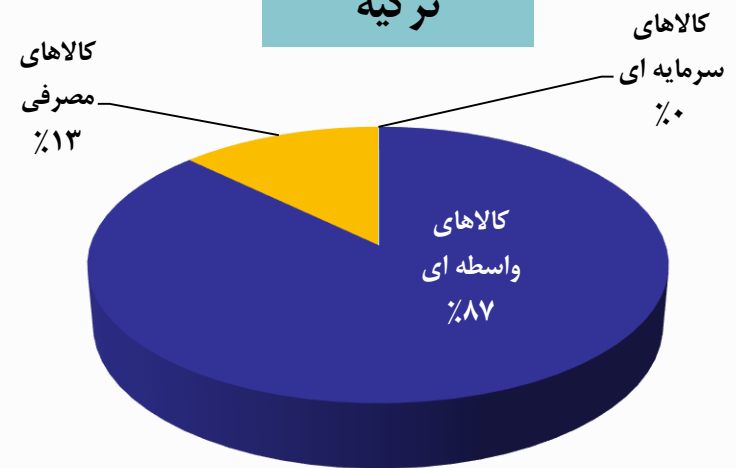
طبقه بندی کالاهای عمده صادراتی بر حسب نوع کاربرد کالاها

طبقه بندی بر حسب کالاهای واسطه ای، مصرفی و سرمایه ای

پاکستان

ترکیه

• بررسی روند صادرات ایران به کشور هدف

تغییرات و نوسانات در روند صادرات ایران به کشور هدف طی ۵ سال اخیر

صادرات برخی کالاها از سال ۱۳۹۴ آغاز شده است.

روند صادرات برخی کالاها طی این سال ها
نزولی و برخی صعودی بوده است

برای مثال: کشور ایران در سال ۱۳۹۴، ۱۹۸ قلم کالای جدید به ترکیه صادر کرده است، به میزان ۸۶ هزار تن و ارزش ۵۳ میلیون دلار - (برابر با ۴٪ ارزش صادرات ایران به ترکیه در آن سال)
این کالاها سهم ۲.۶ واحد درصدی در رشد ارزش صادرات داشته اند (با توجه به اینکه رشد صادرات در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳ منفی ۳۳.۵٪ بوده، در صورت عدم صادرات کالاهای جدید رشد صادرات منفی تر می شد)

برای مثال: کشور ایران در سال ۱۳۹۴، ۱۰۰ قلم کالای جدید به پاکستان صادر کرده است به میزان ۱۱۲ هزار تن و ارزش ۳۳ میلیون دلار - (برابر با ۵.۳٪ ارزش صادرات ایران به پاکستان در آن سال)
این کالاها سهم ۳.۵ واحد درصدی در رشد ارزش صادرات داشته اند (با توجه به اینکه رشد صادرات در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳ منفی ۳۴٪ بوده، در صورت عدم صادرات کالاهای جدید رشد صادرات منفی تر می شد)

• شناسایی نیازهای وارداتی کشور هدف

شناسایی کالاهای عمده وارداتی کشور هدف که از میان ۵۰ قلم عمده کالاهای وارداتی این کشور (از لحاظ سهم ارزشی در هر سال) طی سال های ۲۰۱۳-۲۰۱۵ بر اساس کد تعرفه چهار رقمی انتخاب شده که بیش از ۶۰ درصد ارزش واردات آن کشور را در این سه سال تشکیل داده اند.

۱- تعداد ۱ ردیف تعرفه ۴ رقمی در ایران سابقه صادراتی نداشته است
۲- تعداد ۸ ردیف تعرفه ۴ رقمی به سایر کشورها (به جز ترکیه) صادر شده است که بر اساس کدهای ۶ رقمی آن بررسی شده است

ترکیه

۱- تعداد ۳ ردیف تعرفه ۴ رقمی در ایران سابقه صادراتی نداشته است
۲- تعداد ۲۲ ردیف تعرفه ۴ رقمی به سایر کشورها (به جز پاکستان) صادر شده است که بر اساس کدهای ۶ رقمی آن بررسی شده است

پاکستان

۱- شناسایی کالاهای وارداتی کشور هدف که ایران به طور کلی صادراتی در آن نداشته است (ردیف تعرفه ۴ رقمی)

۲- شناسایی کالاهای وارداتی کشور هدف که سابقه صادراتی آن در ایران (به جز کشور هدف) وجود داشته است (ردیف تعرفه ۴ رقمی)

• وضعیت تعرفه های ترجیحی ایران با کشور هدف

ترکیه

کالاهای ایرانی صادراتی به کشور ترکیه که مشمول تخفیفات تعرفه ای می شوند، بالغ بر ۱۴۰ ردیف تعرفه شش رقمی هستند که مشمول تخفیف تعرفه ای بین ۱۵ تا ۱۰۰ درصد قرار گرفته اند.

در ۱۱۰ مورد از ۱۴۰ ردیف تعرفه فوق الذکر در سال ۱۳۹۴، صادراتی از ایران به ترکیه صورت نگرفته؛ به عبارتی، تنها ۳۰ ردیف تعرفه صادراتی در این سال مشمول تخفیفات تعرفه ای شده است.

• وضعیت تعرفه های ترجیحی ایران با کشور هدف

پاکستان

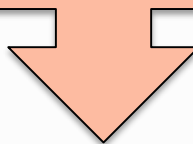
کالاهای ایرانی صادراتی به کشور پاکستان که مشمول تخفیفات تعرفه ای می شوند شامل ۳۳۸ ردیف تعرفه شش رقمی هستند که مشمول تخفیف تعرفه ای بین ۵ تا ۳۰ درصد قرار گرفته اند.

در ۲۳۸ مورد از ۳۳۸ ردیف تعرفه فوق الذکر در سال ۹۴، صادراتی از ایران به پاکستان انجام نشده است؛ به عبارتی، تنها ۱۰۰ ردیف تعرفه صادراتی در این سال مشمول تخفیفات تعرفه ای شده است.

• شاخص مزیت نسبی آشکار شده

از مهم ترین شاخص های صادراتی است که عملکرد صادراتی هر کشور را از طریق مقایسه سهم هر کالا در صادرات آن کشور با سهم همان کالا از صادرات جهان ارزیابی می کند.

چنانچه این شاخص عددی بزرگتر از یک باشد، بدان معنی است که عملکرد صادراتی کشور مورد بررسی از متوسط عملکرد جهان در صادرات آن کالا بهتر بوده و در صادرات آن دارای مزیت است.

$$RCA = \frac{X_{ij} / \sum X_{ij}}{X_{iw} / \sum X_{iw}}$$

X_{ij} ارزش صادرات کالای مورد نظر i از کشور j ، $\sum X_{ij}$ ارزش کل صادرات کشور مورد مطالعه، X_{iw} ارزش صادرات کالای مورد نظر در سطح جهان و $\sum X_{iw}$ ارزش کل صادرات جهانی است.

• نتایج بررسی مزیت نسبی آشکار شده صادرات

از میان کالاهای عمده وارداتی ترکیه، (با استمرار واردات در هر سه سال ۱۵-۲۰۱۳)، ۸ ردیف تعرفه‌ای وجود دارد که ایران در سال ۲۰۱۴ در آنها دارای مزیت نسبی صادراتی بوده است.

روند این شاخص در سال های قبل از ۲۰۱۴ نشان می دهد که در برخی کالاها مزیت نسبی صادراتی استمرار داشته است

علاوه بر وجود مزیت نسبی صادراتی ایران در برخی کالاهای مورد بررسی، متوسط قیمت واردات ترکیه از ایران نیز از متوسط قیمت صادراتی ایران به جهان در آن کالاها در سال ۲۰۱۴ بالاتر بوده است

ترکیه

• نتایج بررسی مزیت نسبی آشکار شده صادرات

از میان کالاهای عمده وارداتی پاکستان، (با استمرار واردات در هر سه سال ۱۵-۲۰۱۳)، ۳ ردیف تعرفه ای وجود دارد که ایران در سال ۲۰۱۴ در آنها دارای مزیت نسبی صادراتی بوده است.

روند این شاخص در سال های قبل از ۲۰۱۴ نشان می دهد که در برخی کالاها مزیت نسبی صادراتی استمرار داشته است

علاوه بر وجود مزیت نسبی صادراتی ایران در برخی کالاهای مورد بررسی، متوسط قیمت واردات پاکستان از ایران نیز از متوسط قیمت صادراتی ایران به جهان در آن کالاها در سال ۲۰۱۴ بالاتر بوده است

پاکستان

• محدودیت های تحقیق

با توجه به تعداد بسیار زیاد اقلام وارداتی کشورها و عدم امکان بررسی همه اقلام تعرفه ای، کالاهای عمده وارداتی کشور هدف مورد بررسی قرار گرفته که از میان ۵۰ قلم عمده کالاهای وارداتی این کشور (از لحاظ سهم ارزشی در هر سال) طی سال های ۲۰۱۵-۲۰۱۳ بر اساس کد تعرفه چهار رقمی انتخاب شده اند.

عدم وجود اطلاعات کامل و بروز صادراتی و وارداتی کالاها برای برخی کشورهای همسایه

عدم دسترسی به اطلاعات کدهای تعرفه هشت رقمی برای سایر کشورها

عدم امکان دسترسی به نرخ تعرفه در برخی کشورها

• پیشنهادها

۱- در برخی گروه های کالایی، متوسط قیمت وارداتی کشور هدف از متوسط قیمت صادراتی ایران بالاتر و نرخ حقوق ورودی کشور هدف از نرخ حقوق ورودی مقاصد صادراتی ایران پایین تر است، اما همچنان نیاز وارداتی آن کشور از طریق سایر کشورها تامین می شود.

پیشنهاد می شود با توجه به جذابیت بازار کشورهای همسایه در این گروه های کالایی، ضمن لحاظ نمودن متغیرهای دیگری نظیر هزینه حمل و نقل تدابیری در زمینه توسعه صادرات آنها اندیشیده شود.

• پیشنهادها

۲- در برخی گروه های کالایی سابقه صادراتی در ایران وجود دارد، اما همچنان واردات کشور هدف عمدتاً از طریق تعدادی از کشورهای اروپایی تأمین می شود. در برخی از این گروه های کالایی، حجم صادرات ایران صرفاً می تواند بخش کمی از نیاز وارداتی کشور هدف را تأمین نماید.

پیشنهاد می شود چنانچه اولویت تأمین نیاز داخل عامل محدود کننده توسعه صادرات این کالاها نمی باشد و تکنولوژی تولید آن در کشور وجود ندارد، در صورتی که این کالاها در کشورهای اروپایی مبادی واردات کشور هدف تولید شده و مستقیماً به این کشور صادر می شوند، زمینه همکاری مشترک با آنها برای تولید کدهای تعرفه مربوطه در ایران فراهم آید.

• پیشنهادها

۳- با توجه به احتمال وجود برنامه هایی برای توسعه و افزایش ظرفیت تولید برای برخی از اقلام وارداتی در کشورهای هدف، لازم است هر نوع برنامه افزایش ظرفیت تولید در ایران با هدف افزایش صادرات به کشورهای گوناگون (از جمله ترکیه و پاکستان)، بعد از بررسی دقیق و جامع برنامه های توسعه کشورهای هدف صورت گیرد که می تواند با کمک رایزنان بازرگانی دو کشور انجام شود.

۴- انجام بررسی هایی در مورد بده- بستان بین واردات برخی از اقلام در برابر صادرات همان اقلام به کشورهای مقصد صادراتی، در جهت توسعه صادرات کشور، پیشنهاد می شود.

• پیشنهادها

۵- برخی از کالاهای صادراتی ایران به کشورهای هدف مشمول برخورداری از تعرفه ترجیحی بوده‌اند، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد عملکرد صادراتی مناسبی در این زمینه حاصل نشده و در مورد تعداد قابل توجهی از این کدهای تعرفه، صادراتی از ایران به این دو کشور صورت نگرفته است که این امر می‌تواند ناشی از تنظیم نامناسب فهرست تعرفه‌های مذکور باشد.

پیشنهاد می‌شود این موضوع با همکاری اتاق تهران و تشکلهای تجاری مورد بررسی دقیق‌تر قرار گیرد و در صورت لزوم بازنگری و فهرست جدیدی برای آنها تنظیم شود. در این زمینه، بررسی موضوع برقراری موافقت نامه تجارت آزاد نیز توصیه می‌شود.

• پیشنهادها

۶- در برخی از کالاهای عمده وارداتی کشور هدف، علی رغم اینکه مزیت نسبی آشکار شده برای صادرات ایران وجود دارد، متوسط قیمت وارداتی آن کالا از ایران نسبت به متوسط قیمت سایر مبادی وارداتی کالا از جهان در کشور مورد نظر پایین تر است. علاوه بر این، علیرغم اینکه توان تأمین تمام نیاز وارداتی کشور مورد نظر در آن محصول وجود دارد، اما تنها بخش کوچکی از واردات این کشور پوشش داده می شود، لذا بررسی دقیق تری را در مورد امکان جابه جایی مقاصد صادراتی و اصلاح قیمت های صادراتی می طلبد.

• پیشنهادها

۷- کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی بدلیل الزام به اعمال تعرفه های کمتر برای کشورهای عضو این سازمان در مقایسه با کشورهای غیر عضو از مزیت برخوردارند لذا بنظر می رسد از این منظر عدم پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی موجب عدم النفع ایران و در نهایت از دست دادن مزیت نسبی اش در صادرات برخی کالاهای دارای پتانسیل صادراتی خواهد شد.

با تشکر